

ЈУ ЦЕНТАР ЗА ДРУШТВЕНО-
ПОЛИТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ИЗАЗОВИ СРПСКЕ
ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

БРОЈ 2 - 2024.

СТАЊА

ОПШТИ ОКВИРНИ СПОРАЗУМ ЗА МИР У БИХ Услов за мир и стабилност у БиХ и региону

1. УВОД

1.1 Историјски контекст Општег оквирног споразума за мир у БиХ

Општи оквирни споразум за мир у БиХ (даље: Дејтонски споразум), парафиран 21. новембра 1995. године у Дејтону, САД, и потписан 14. децембра 1995. године у Паризу, Француска, окончао је рат у Босни и Херцеговини. Настао након усаглашавања Женевских и Њујоршких принципа, Дејтонски споразум представља резултат сложених преговора вођених између страна – Републике Српске и Федерације БиХ, уз активно посредовање међународних актера попут САД-а, ЕУ и Русије. Успостављање мира омогућено је и захваљујући подршци Републике Србије и Републике Хрватске, које су потписнице Споразума.

1.2 Уставна и политичка структура БиХ

Дејтонски споразум је омогућио почетак процеса помирења и стабилизације региона кроз успостављање сложене уставноправне структуре БиХ која почива на равноправности два високо аутономна ентитета - Републици Српској и Федерацији БиХ, као и једнакости три конститутивна народа – српског, бошњачког и хрватског. Република Српска и Федерација БиХ су међународно признати као државноправни субјекти са широким надлежностима, који су свој суверенитет унијели и дјелимично пренијели на новостворену БиХ.

1.3 Међународноправни статус Споразума

Дејтонски споразум је јединствен правни акт, који је уједно међународни мировни уговор и уставни основ за постојање БиХ. Споразум је верификован Резолуцијом 1031 Савјета безбједности УН, чиме је постао обавезујући за све домаће и међународне институције и субјекте међународног права. Република Србија и Република Хрватска, као потписнице Споразума, преузеле су обавезу да подрже његову примјену и осигурају поштовање уговорених одредби.

1.4 Примјена принципа *pacta sunt servanda*

Једностране измјене или кршења Споразума (попут дјеловања Уставног суда БиХ и Високог представника) представљају битну повреду уговора (члан 60. Бечке конвенције). Овај принцип обавезује све уговорне стране, укључујући и Републику Српску, Федерацију БиХ, Србију и Хрватску, да дјелују у складу са преузетим обавезама.

Принцип *pacta sunt servanda* („Уговори морају бити поштовани“) представља темељ међународног права. Према члану 26. Бечке конвенције о праву међународних уговора, сваки важећи уговор обавезује стране и мора се извршавати у доброј вјери. Ово укључује:

- Забрану једностраних измјена без сагласности уговорних страна.
- Поштовање изворног текста уговора, укључујући све анексе.
- Обавезу свих актера, домаћих и међународних, да поступају у складу са договореним условима.

Нарушавање овог принципа, као што су једностране интервенције или наметање одлука супротних Споразуму, представља директно кршење међународног права.

1.5 Статус анекса Споразума

Сви анекси у Споразуму, укључујући Анекс IV (Устав БиХ) и Анекс X (улога високог представника), такође имају статус међународног уговора. Обим аутономије, права и надлежности ентитета гарантована су међународним уговором, из чега произилази да се једнострано не могу мијењати.

2. ДЕЈТОНСКИ СПОРАЗУМ КАО МЕЂУНАРОДНИ УГОВОР СА ОБАВЕЗУЈУЋОМ СНАГОМ

Дејтонски споразум и сви његови анекси имају јединствен статус међународног уговора који је обавезујући за све уговорне стране. Споразум је верификован и од стране Савјета безбједности УН усвајањем Резолуције 1031, чиме је потврђен не само значај Споразума, него је и прокламована и међународна обавеза поштовања Дејтонског споразума.

Уговорне стране, Република Српска и Федерација БиХ, задржавају посебна права и обавезе у односу на тумачење и спровођење Споразума. Република Србија и Република Хрватска, као потписнице, такође су преузеле обавезу да осигурају његову пуну примјену.

2.1 Улога уговорних страна: Република Српска и Федерација БиХ

Као стране које су настале раније (Република Српска прије ратних дешавања - 9. јануара 1992. године; Федерација БиХ Вашингтонским споразумом - 18. марта 1994. године) преговарале и усaglасиле текст Споразума, Република Српска и Федерација БиХ задржавају право да га аутентично тумаче у складу са изворним одредбама. Њихов преговарачки статус им даје легитимитет приликом тумачења Споразума, а истовремено им омогућава да захтијевају његову досљедну примјену.

2.2 Статус анекса Споразума као међународних уговора

Сви анекси Споразума, укључујући Анекс IV и Анекс X, имају једнаку правну снагу као и сам Споразум, из чега произилази да се:

- Аутономија и надлежности ентитета не могу једнострано мијењати.
- Равноправност три конститутивна народа не може и не смије доводити у питање, јер представља елементарни услов стабилности у БиХ.

2.3 Принцип конститутивности народа

Конститутивност три народа у БиХ представља не само уставни, већ и међународноправни принцип, инкорпорисан у Анекс IV. Нарушавање овог принципа би директно угрозило цјелокупан правни поредак успостављен Споразумом. Свака активност која занемарује или негира овај принцип представља повреду међународног права.

2.4 Механизми заштите у случају кршења Споразума

У случају систематског кршења Споразума, уговорне стране имају право да:

- Извијесте Савјет безбједности Уједињених нација и субјекте међународног права;
- Дипломатским активностима упозоре међународне актере на обавезу поштовања међународних уговора;
- Траже заштиту пред међународним судовима;
- Иницирају арбитражу у складу са Бечком конвенцијом;
- Остваре право на самоопредјељење у складу са чланом 1. тачка 2. и чланом 55. Повеље Уједињених нација и у складу са Анексом I на Анекс IV, тачкама 7. и 8. посредством којих се Међународни пакт о грађанским и политичким правима и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима инкорпоришу у правни систем БиХ и директно примјењују.

2.5 Закључак

Дејтонски споразум је двојачке природе. Прво, он има међународноправни статус, као и његови анекси, јер је међународни уговор. Друго, Дејтонски споразум је извор унутрашњег права и темељ уставног поретка новостворене БиХ, коју чине два ентитета и три конститутивна народа. Модел консociјативне демократије је уткан у темеље БиХ, што је један од услова регионалне стабилности. Успостављање механизма заштите, укључујући досљедну примјену принципа *pacis sunt servanda*, од виталног је значаја за очување права уговорних страна и дугорочну стабилност региона.

3. РЕПУБЛИКА СРПСКА КАО ПОТПИСНИК И ГАРАНТ ДЕЈТОНСКОГ МИРОВОГ СПОРАЗУМА

За разлику од Федерације БиХ, Република Српска је и формално и суштински гарант Дејтонског споразума, јер њене институције непрекидно раде на заштити и провођењу изворног Дејтонског споразума. Република Српска има право на овакву улогу јер има статус уговорне стране у Дејтонском споразуму, а исти статус је имала и током преговарачког поступка који је претходио Споразуму.

3.1 Република Српска као кључни преговарач и уговорна страна

Република Српска, заједно са Федерацијом Босне и Херцеговине, била је једна од двије стране у преговорима који су довели до потписивања Споразума. Делегација Републике Српске активно је учествовала у формулисању коначних одредби Споразума и свих његових анекса. Република Српска је овластила СР Југославију да потпише Дејтонски споразум у име и за рачун Републике Српске.

- Ниједна одредба Споразума, укључујући и оне које чине Анекс IV (Устав БиХ), није могла бити усвојена без сагласности представника Републике Српске.
- Као уговорна страна, Република Српска задржава право и обавезу да тумачи, спроводи и штити Дејтонски споразум.

3.2 Право и обавеза тумачења и заштите Споразума

Као једна од уговорних страна, Република Српска има обавезу да:

- Тумачи и штити Дејтонски споразум, као и све његове анексе, осигуравајући поштовање њиховог изворног текста на који су све стране дале сагласност;
- Штити аутономију и надлежности ентитета које су гарантоване Споразумом и Уставом БиХ;
- Покрене правне механизме у случају кршења Споразума, укључујући и међународне арбитраже;
- У случају круцијалног кршења Споразума и усљед новонасталих околности у складу са Бечком конвенцијом размотри могућност изласка из Споразума уколико права загарантована уговором више не могу бити заштићена унутар институција БиХ.

3.3 Ентитети као кључне уговорне стране Споразума

Ентитети Република Српска и Федерација БиХ су потписници свих анекса Дејтонског споразума и истовремено су државноправни субјекти који су одговорни за провођење Споразума, као и за очување мира и стабилности у БиХ и региону.

- Анексом IV, који има двоструки карактер међународног уговора и Устава БиХ, гарантована је аутономија ентитета као и претпоставка надлежности у корист ентитета. Ентитети су свој суверенитет унијели у дејтонску БиХ и дјелимично га пренијели на ниво БиХ.
- Ниједна промјена надлежности ентитета или уставне структуре БиХ није могућа без њихове сагласности, јер би то представљало грубо кршење уговора.

3.4 Ограничења мандата високог представника

Мандат високог представника, дефинисан Анексом X, ограничен је на провођење цивилног дијела Споразума.

- Бонска овлашћења не постоје. Бонска овлашћења су усвојена без сагласности уговорних страна, на састанку неформалне групе назване Савјет за провођење мира, која није дејтонска категорија, нити је предвиђена релевантном резолуцијом СБ УН.
- Према члану 78. Повеље Уједињених нација којом се забрањује старатељство над државом чланицом УН, према одредбама Дејтонског споразума, Резолуције 1031 СБ УН и међународног права, високи представник нема право да врши улогу старатеља, татора или управника над БиХ, нити може мијењати законе или нарушавати уставну структуру БиХ.

3.5 Члан 39. Бечке конвенције: Измјене међународних уговора

Према члану 39. Бечке конвенције о праву међународних уговора:

- Измјене међународних уговора могу се вршити само уз сагласност СВИХ УГОВОРНИХ СТРАНА.
- Република Српска, као страна која је преговарала и потписала све анексе Дејтонског споразума, има право да одобри или одбаци било какве измјене.

3.6 Закључак

Република Српска, као кључни преговарач и страна Дејтонског мировног споразума, има право и обавезу да тумачи, примјењује и брани Споразум. Њен статус чувара Споразума утемељен је на међународним правним принципима, укључујући Бечку конвенцију и принцип *pacta sunt servanda*.

4. ОДГОВОРНОСТ МЕЂУНАРОДНИХ АКТЕРА

На основу правног поретка дефинисаног Дејтонским споразумом и његовим анексима, одговорност међународних актера у примјени и тумачењу овог међународног уговора јасно је ограничена правилима међународног права и мандатом Савјета безбједности Уједињених нација.

4.1 Кршење међународног права

Мандат високог представника утврђен је Анексом X и Резолуцијом 1031 Савјета безбједности УН, стога сваки акт, свако понашање, дјеловање или проведен поступак који нису у складу са Анексом X представљају грубо кршење међународног права.

- Савјет безбједности УН је једини легитимни орган надлежан за надзор над примјеном Споразума.
- Нити једна међународна организација, институција (нпр. Венецијанска комисија, Европска комисија, Европски суд за људска права) или држава не могу дјеловати супротно мандату Савјета безбједности.

4.2 Међународни акти и надлежност Савјета безбједности УН

- Резолуцијом 1031 СБ УН верификован је Дејтонски споразум, као и сви његови анекси, укључујући анексе IV и X, који дефинишу, између осталог, улогу и ограничења свих актера у БиХ, укључујући високог представника.
- Свако дјеловање међународних актера које није у складу са Резолуцијом 1031 СБ УН представља кршење међународног права.

4.3 Правна одговорност актера

Сваки субјекат међународног права који дјелује супротно Споразуму може бити позван на одговорност пред међународним судовима.

4.4 Улога високог представника

- Анекс X јасно ограничава улогу високог представника на провођење цивилног дијела Споразума.
- Ова улога не претпоставља и не прејудуцира законодавна и извршна овлашћења, као ни могућност мијењања уставног поретка БиХ.
- Бонска овлашћења, која нису дио Споразума, нити подржана резолуцијом Савјета безбједности УН, правно су ништавна.

4.5 Одговорност Савезне Републике Њемачке

Кристијан Шмит, који дјелује као нелегитимни и неизабрани високи представник без мандата Савјета безбједности, директно крши Споразум.

- СР Њемачка, која подржава Шмита, сноси одговорност за кршење међународног права.
- Подршка СР Њемачке може се тумачити као акт интервенције којом се нарушава суверенитет БиХ и угрожава стабилност у региону.

4.6 Закључак

Дјеловање међународних субјеката мора бити у складу са општеприхваћеним правилима међународног права, чији је саставни дио и Дејтонски споразум, као и Резолуција 1031 Савјета безбједности УН. Свако другачије понашање представља кршење међународног права и подрива мир у БиХ. Република Српска има право и обавезу да захтијева поштовање Споразума и да иницира правне мјере у случају његовог кршења.

5. САВЕЗНА РЕПУБЛИКА ЊЕМАЧКА И ДЈЕЛОВАЊЕ ЊЕНОГ ДИПЛОМАТЕ КРИСТИЈАНА ШМИТА

Република Српска, као уговорна страна Дејтонског споразума основано доводи у питање легитимитет и дјеловање Кристијана Шмита, који дјелује као високи представник без потврде Савјета безбједности Уједињених нација и супротно изричитој вољи Републике Српске као стране потписнице Анекса X, која је формално изражена у Закључцима Народне скупштине Републике Српске од 10. марта 2021. године. Улога СР Њемачке у подршци оваквом нелегитимном дјеловању такође захтијева пажљиву анализу у свјетлу кршења међународног права.

5.1 Недостатак легитимитета Кристијана Шмита

- Кристијан Шмит није именован резолуцијом Савјета безбједности УН, што је обавезна процедура према којој су потврђивани и његови претходници.
- Одсуство резолуције указује на недостатак консензуса у Савјету безбједности, што значи да Шмит нема правни основ да обавља функцију високог представника.
- Његово дјеловање без формалног мандата представља тешко кршење Анекса X Споразума и Резолуције 1031 Савјета безбједности.

5.2 Подршка Савезне Републике Њемачке

- Њемачка подржава Шмита искључиво на основу његовог дипломатског статуса, чиме свјесно игнорише чињеницу да није именован у складу са процедуром утврђеном Споразумом.
- Подршка Њемачке представља саучесништво у кршењу међународног права и угрожавању суверенитета и уставног поретка БиХ.
- Овакве радње су директно мијешање у унутрашње послове БиХ, што је супротно Повељи УН и принципима суверенитета државе.

5.3 Дјеловање супротно међународном праву

Дјеловање Кристијана Шмита и подршка Њемачке представљају вишеструко кршење међународног права, укључујући:

- Кршење Анекса IV и X, који имају статус међународних уговора.
- Подривање мира и стабилности и уставног поретка БиХ, што може довести до дестабилизације региона и успорити европски пут држава региона.
- Нелегитимно преузимање овлашћења која нису предвиђена Споразумом (нпр. преузимање и узурпирање уставотворне и законодавне функције; политички прогони „неподобних“ личности...)

5.4 Нелегитимно дјеловање као облик интервенције

- Подршка Шмиту од стране Њемачке доводи у питање суверенитет и интегритет БиХ.
- Овакво дјеловање може се тумачити као облик неоколонијалне или административне интервенције, с обзиром на то да нарушава права уговорних страна Споразума и уставни поредак БиХ.

5.5 Закључак

Кршење међународног права од стране Кристијана Шмита и Савезне Републике Њемачке представља озбиљну пријетњу стабилности БиХ и региона. Република Српска има право да затражи одговорност ових актера пред међународним институцијама, укључујући Савјет безбједности УН, Међународни суд правде и друге релевантне органе.

6. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА

6.1 Непромјивост Споразума без сагласности уговорних страна

- Нити један дио Дејтонског споразума, укључујући Анекс IV (Устав БиХ) и Анекс X (Мандат високог представника), не може бити једнострано измијењен, тумачен или одбачен од стране било којег домаћег или међународног субјекта.
- Принцип *pacta sunt servanda* налаже да сви субјекти, укључујући све конститутивне елементе, али и појединце, морају поштовати обавезе које проистичу из међународних уговора.
- Свако кршење Споразума представља озбиљну повреду међународног права и угрожава стабилност у БиХ.

6.2 Права и обавезе српског конститутивног народа и грађана Републике Српске и БиХ

- Конститутивни народи и појединци дужни су да се придржавају закона и правила која су у складу са Споразумом, јер сваки покушај заобилажења или непоштовања Споразума подрива међународни поредак и правну сигурност.
- Сваки појединац има право и обавезу да се, демократским средствима супротстави свим једностраним покушајима измјена Споразума, јер такви потези нарушавају правну и политичку стабилност.
- Кршење права народа и појединца кроз нарушавање Споразума директно угрожава основна људска права гарантована Универзалном декларацијом о људским правима (1948) и Међународним пактом о грађанским и политичким правима (1966).

6.3 Одговорност домаћих актера

Одговорност заједничких институција БиХ

Институције БиХ дужне су да поштују уговорену и договорену уставну структуру, уређење и расподелу надлежности између БиХ и ентитета. Заједничке институције морају поступати у доброј вјери и у складу са међународним правом и изворним текстом Споразума.

- Уставни суд: Уставни суд, како је дефинисан Анексом IV Дејтонског мировног споразума, има овлашћење да примјењује и тумачи Устав (Анекс IV) у потпуној сагласности са Бечком конвенцијом о праву међународних уговора. Ова обавеза осигурава да се принципи међународног права, посебно изворне одредбе Споразума, досљедно поштују и примјењују у доброј вјери. У складу са својим мандатом, Уставни суд је задужен да штити и тумачи Анекс IV/Устав Босне и Херцеговине на начин који поштује принципе успостављене Споразумом, укључујући аутономију и надлежности ентитета. Свака радња или одлука која превазилази овај мандат, или која поткопава уставну аутономију ентитета, представља директно кршење Дејтонског мировног споразума и начела *pacta sunt servanda*, које захтијева да се уговори поштују и примјењују у свом изворном облику, и доношење одлука које нарушавају аутономију ентитета представљају кршење Споразума.
- Суд и Тужилаштво БиХ: Суд и Тужилаштво БиХ, иако нису дејтонске категорије, морају поступати у складу са уставним оквиром који је дефинисан Споразумом. Политички мотивисаним поступцима усмјереним против представника институција Републике Српске, директно се крше права која Република Српска има као уговорна страна.
- Институције ентитета: Институције Републике Српске и Федерације БиХ, као и конститутивни народи, имају обавезу да штите своја права и аутономију дефинисану Споразумом. Њихово дјеловање мора бити у складу са изворним текстом Споразума, укључујући отпор наметнутим одлукама које су супротне његовим одредбама.
- Домаћи актери, укључујући институције или појединце, који нарушавају Споразум, одговорни су за кршење међународног права и подривање правног поретка.
- Свако дјеловање противно Споразуму, било на нивоу институција БиХ или ентитета, мора бити предмет одговорности у складу са међународним правом.
- Република Српска је у обавези да се супротстави било каквом дјеловању које угрожава права српског конститутивног народа и њених грађана или којим се угрожава аутономија ентитета.

7. ПОСЉЕДИЦЕ СИСТЕМСКОГ УРУШАВАЊА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА

7.1 Правне могућности у случају кршења Споразума

- Република Српска, као једна од уговорних страна Споразума, има специфична права и обавезе дефинисане Споразумом и међународним правом.
- У случају исцрпљивања свих институционалних и политичких механизма унутар БиХ, Република Српска може размотрити правне и политичке кораке, укључујући:
  - Обраћање међународним организацијама, попут Уједињених нација или Међународног суда правде.
  - Покретање питања редефинисања или изласка из Споразума у складу са члановима 60. и 62. Бечке конвенције о праву међународних уговора.

7.2 Правни основ у Бечкој конвенцији о праву међународних уговора

1. Члан 60. – Битна повреда уговора

- Ако једна страна крши одредбе уговора, друге стране имају право да траже:
  - Привремену суспензију својих обавеза.
  - Ревизију или повлачење из уговора ако је повреда значајна и онемогућава остваривање основне сврхе Споразума.
  - Систематско кршење Споразума, посебно Анекса IV и X, од стране институција БиХ, високог представника и других међународних актера, представља "битну повреду" уговора.

2. Члан 62. – Принцип *rebus sic stantibus* (битна промјена околности)

- Ако су околности које су биле кључне за постизање уговора значајно промијењене, страна може тражити раскид уговора.
- Ако ентитети не могу остварити права гарантована Споразумом због систематских кршења, Република Српска може констатовати да је дошло до фундаменталне промјене околности које оправдавају ревизију или раскид Споразума.

7.3 Одговорност српског конститутивног народа и грађана Републике Српске

Грађани Републике Српске имају обавезу:

- Да поштују Споразум у изворном облику: Споразум и његови анекси представљају темељ уставног поретка БиХ и њихово непоштовање угрожава права и стабилност Републике Српске.
- Да захтијевају заштиту сопствених права (колективних за српски конститутивни народ и индивидуалних)
- Да подржавају институције Републике Српске у заштити права: Грађани су слободни и дужни да на демократски начин подрже правне и политичке иницијативе које имају за циљ заштиту њихових права и права Републике Српске у складу са Споразумом.

8. ЗАКЉУЧАК

Република Српска, као уговорна страна и потписник свих анекса Дејтонског споразума, има обавезу и право да упркос терору и притисцима штити своје надлежности, као и права својих грађана гарантована Споразумом. Уколико се помоћу механизма на нивоу БиХ не обезбиједи заштита њених права, Република Српска задржава легитимно право да покрене одговарајуће правне и политичке кораке у складу са међународним правом, укључујући и излазак из Споразума, како би осигурала права својих грађана, стабилност своје територије, као и мир у региону.

ЦДПМ

АНАЛИЗЕ СЕРИЈАЛА "ИЗАЗОВИ СРПСКЕ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ" објављује Центар за друштвено-политичка истраживања Републике Српске. Серијал има за циљ да у јавности подстигне разматрање изазовних питања и тема од значаја за Републику Српску и српски народ у целини.

ЈАВНА УСТАНОВА ЦЕНТАР ЗА ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ има за циљ спровођење, подршку и промоцију теоријских и примјених истраживања историјских, политичких, културних и других феномена и процеса важних за Републику Српску.

www.cdpirs.org

Трг јасеновачких жртава 4
Бања Лука